

SHUKUR QURBON SHE'RIYATIDA VATAN MAVZUSI

Nasiba Djumaniyozova

UrDU dotsent

Ra'no Qurolova

UrDU talabasi

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada shoir Shukur Qurbonning Vatan haqidagi she'rlari tahlil qilingan. Vatan mavzusi orqali shoir she'rlarining o'ziga xos xususiyatlari tadqiq qilingan.

Kalit so'zlar. She'riyat, mavzu, Vatan, misra, ma'naviy-ma'rifiy yo'nalish, inson ruhiyati, g'oya.

She'riyat inson tuyg'ularining rangin jilolarini akslantiruvchi sirli hodisa. Unga kiritib borar ekansan, bu olamning naqadar nafis va diltortar ohanglariga qayta-qayta cho'milaverasan. Yaxshi she'r-inson ruhiga teran ozuqa bera oladigan va uni yuksalishiga muayyan ta'sir ko'rsata oladigan jarayondir, desak, mubolag'a bo'lmaydi. Ana shunday she'riyat olamining yetuk vakillaridan biri bu Shukur Qurbondir. Shukur Qurbon o'zining sodda va samimiy so'zi o'zigagina yarashadigan she'riyati bilan kitobxonlar qalbidan joy olgan. Shoirning "Oqqushlar ko'li", "Sog'inch darvozasi", "Nafas", "Tohir Malik saboqlari", "Sharq marvaridi" kabi she'rlar, badialardan iborat kitoblari chop etilgan. U o'z she'rlarida Vatan, sevgi, tabiat, inson ruhiyati va uning ichki kechinmalari kabi bir qator mavzularda qalam tebratgan xalqimizning suyukli shoiridir.

Shukur Qurbon 1989-yilda ma'naviy-ma'rifiy yo'nalishdagi asarlari uchun Movaraunnahr musulmonlari diniy boshqarmasining mukofoti bilan taqdirlangan. Erkin Vohidov shoirning saylanma kitobiga yozgan so'zboshida unga shunday ta'rif bergan: "Yetmishinchi yillarga kelib yangi bir to'lqin, yangi bir iste'dodli avlod safimizga qo'shildi. O'zbek nazmi va nasriga yangi bir ruh kirib keldi. Bu avlod safida peshqadamlardan biri Shukur Qurbon edi. Uning hayajon to'la yuragi, aytgan so'zi, yozgan she'ri, har bir xatti-harakatida ayon bo'lib turadi".

Chindan ham shoir o'zining dunyoqarashi, olamni ruhan his qilib, u bilan uyg'unlashgan holda she'rlarini yorqin bo'yoqlarda aks ettira olishi, har bir so'zdan o'z o'rnida foydalana olganligi bilan ham boshqa shoirlardan ajralib turadi.

Adabiyotda har doim inson ruhiyatini o'rganish, uning qirralarini kashf qilish muhim va dolzarb masala bo'lib kelgan. Shukur Qurbon ham o'z she'rlarida ana shunday insonlar ruhiyatini ochish orqali olam va odamni kashf etishga intiladi. Bulardan "Adabiyotda nima uchun insonni o'rganish muhim va dolzarb masala?" degan savol paydo bo'lishi mumkin. Buning sababi shuki, hozirgi kunga qadar hech kim inson va uning ichki olamini, ruhiyatini chuqur anglay olmagan. Shunday ekan, inson ruhiyatini so'zlarda aks ettirish, uni tasvirlay olish juda ham murakkab masala. Shoir qaysi mavzuda qalam tebratmasin, halol va pokiza qalb egasi ekanligini, hayotga, haqiqatga hamnafasligi, she'rlarining har bir satridagi ravonlik sezilib turadi. Xususan, uning Vatan haqida yozgan she'rlarini olib qaraydigan bo'lsak, unda xalqimizga xos bag'rikenglik, mehr-oqibat, ajdodlarimizning ko'rsatgan jasoratlari tarannum qilinganligini ko'rishimiz mumkin.

Shoirning quyidagi "Vatan" she'rida ham mana shunday g'oyalar aks ettirilganligini kuzatamiz.

Vatan, sensiz netardim men?

Devonaday ketardim men.

Gulzoridan ayro bulbul

Kabi faryod etardim men

Onam, dedim, bolang bo'ldim.

Ko'ksingda oh, nolang bo'ldim.

Muhabbating tuyib jondan

Bu dunyoda odam bo'ldim.

Shoir bu misralar orqali Vatan faqatgina o'zi uchun emas, balki butun insoniyat uchun zarur bo'lgan jannatmakon diyor ekanligini, vatanidan olisdagi kishilar go'yo gulzoridan ayrilgan bulbul singari oh-u nola chekib, g'am-qayg'uda bo'lishini uqtiradi. Buni xalqimizdagi: "Uyidan ayrilgan yetti yil yig'lar, elidan ayrilgan umrbod yig'lar" maqoli ham tasdiqlaydi.

Shoir she'rida nimaga aynan Vatanni "onam" deb ataydi va o'g'liga aylanganligini, uning muhabbatini jondan tuyib odam bo'lganligini yozadi? Umuman, Vatan va onaning bir-biriga qanday o'xshash tomonlari bor?

Ular shu jihatlari bilan yaqinki, hech bir inson o'ziga ona tanlay olmaydi, uning yagona ekanligini biladi, uning bag'rida har doim mehrni his qilib yashaydi. Vatan ham xuddi shunday insonning o'zi tanlab olmaydigan, yagona va muqaddas diyor, uning bag'rida umrimizning eng beg'ubor damlari bolalikni, eng qadrli damlarini o'tkazamiz. Har doim uning mehrini his qilib yashaymiz. Demak, Vatan va Ona bir-biriga o'xshash va bir-biriga uzviy bog'liq. Bundan tashqari shoirning "Chorlash" she'rida endigina harf taniyotgan bolakayga quyidagicha yozadi:

*Egri-bugri, qing'ir-qiyshiq harflar ila
Sen ilk bora yozding, o'g'lim, "Vatan" so'zini
Qo'lingdagi qalam ochdi ilk bor ko'zini
Qog'oz ochdi...sen ham, yetar, ko'zlaringni och.
Yuragingga ko'chir uni rostlab, avaylab
Yurakdagi Vatan so'zi- umriy ehtiyoj.*

Vatan tarannumi shoirlar ijodining eng yorqin manzaralarini aks ettiruvchi mavzulardan hisoblanadi. Shoirning insoniy mehr-u muhabbati avvalo, o'z ona yurtiga bo'lgan sadoqati va ehtiromi bilan namoyon bo'ladi. Bu misralar orqali Vatan so'zini yozgandan keyingina qalam ko'zini ochsa, inson "Vatan" so'zini anglagan, uni avaylab yuragida saqlaganidagina ko'zini ochishi mumkinligini va she'rning oxiridagi umrlik ehtiyoj bo'lgan Vatanni asrash zarur va shart ekanligini tushinib olishimiz mumkin. Demak, shoir Vatan haqidagi she'rlarida Allohning O'zbekistonni bizga Vatan qilib bergan behisob inoyatiga shukur qilishga, buyuk ajdodlarimizga munosib farzand bo'lishga, Vatan oldidagi farzandlik burchimizni ado qilishga da'vat ko'rinib turadi va mana shu tomonlari bilan boshqa shoirlar ijodidan ajralib turadi.

Shukur Qurbon o'zining betakror sh'rlari bilan o'zbek adabiyotida alohida o'rniga ega bo'lgan shoirdir. Vatan mavzusi shoir nazdida o'ziga xos tarzda yoritilgan.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. *Yo'ldoshov Q. Yoniq so'z. - Toshkent, 2006. - 778b.*
2. *Hamdamov U. Yangilanish ehtiyoji. Toshkent: Fan, 2007. - 196 b.*
3. *Shukur Qurbon.*